

LBRIS

We know
books

Oriana Fallaci

Titlu original *Un uomo*

© 1979-2015 RCS Libri S.p.A., Milan

© 2016-2017 Rizzoli Libri S.p.A. /BUR, Milan

© 2019 Mondadori Libri S.p.A. / BUR, Milan

Prima edizione Rizzoli 1979

Prima edizione BUR 2000

Prima edizione aggiornata BUR Opere di Oriana Fallaci settembre 2009

www.bur.eu

Site oficial Oriana Fallaci: www.orianafallaci.com.

© 2022 by Editura Lebăda Neagră
pentru prezenta ediție în limba română

Această carte este protejată de legile copyrightului. Reproducerea, multiplicarea, punerea la dispoziția publică, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea deținătorului copyrightului constituie încălcări legislative cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc în conformitate cu legile în vigoare.

www.blackswanpublishing.ro

Editura Lebăda Neagră

Iași, Str. Plopii fără Soț, nr. 45, 700273

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FALLACI, ORIANA

Un om / Oriana Fallaci; trad. din lb. italiană de Ioana Baciuc. - Iași:
Lebăda Neagră, 2022

ISBN 978-606-9623-45-9

I. Baciuc, Ioana (trad.)

821.131.1

ORIANA FALLACI

UN OM

Traducere din limba italiană
de Ioana Baciuc

Lebăda Neagră
Iași, 2022

Cuprins

PROLOG	9
PRIMA PARTE	
Capitolul unu	21
Capitolul doi	68
Capitolul trei	99
Capitolul patru	134
Capitolul cinci	175
PARTEA A DOUA	
Capitolul unu	209
Capitolul doi	243
Capitolul trei	292
PARTEA A TREIA	
Capitolul unu	315
Capitolul doi	355
Capitolul trei	390
PARTEA A PATRA	
Capitolul unu	421
Capitolul doi	459
Capitolul trei	491
PARTEA A CINCEA	
Capitolul unu	523
Capitolul doi	553
Capitolul trei	581
PARTEA A ȘASEA	
Capitolul unu	633
Capitolul doi	655
Capitolul trei	688

Capitolul unu

ÎN TIMPUL nopții ai avut acel vis. Un pescăruș zbură în zorii zilei și era un pescăruș foarte frumos, cu pene argintii. Zbură singur și hotărât deasupra orașului adormit și părea că cerul i-ar fi aparținut la fel de mult cât însăși ideea vieții. Dintr-odată a virat în jos pentru a plonja în mare, a străpuns-o ridicând o fântână de lumină în aer, iar orașul s-a trezit, plin de bucurie pentru că trecuse mult timp de când nu mai văzuse lumina. În acel moment, dealurile au luat foc, iar oamenii au început să strige vestea cea bună de la ferestrele larg deschise, ieșiseră cu miile în stradă pentru a sărbători, pentru a cânta despre acea libertate regăsită:

— Pescărușul! A învins pescărușul!

Dar tu știai că se înșelau cu toții, că pescărușul pierduse. După ce plonjase în apă, miriade de pești îl atacaseră, îl mușcaseră de ochi și îi smulseseră aripile, iar între ei izbucnise o luptă îngrozitoare, din care nu exista nicio cale de ieșire. Degeaba s-a apărat el cu pricepere și curaj, ciocănind nebunește, aruncându-se în salturi care creau evantaie enorme de spumă și care împingeau valuri mari către stânci; peștii erau prea mulți, iar el era prea singur. Cu aripile sfâșiate, cu corpul plin de răni, cu capul desfigurat, pierdea tot mai mult sânge, se lupta cu tot mai puțină forță și, în cele din urmă, cu un strigăt de durere, s-a scufundat împreună cu lumina. Pe dealuri focurile s-au stins, iar orașul a adormit la loc, în întuneric, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat.

Doar gândul acela te făcea să transpiri: a visa pești fusese întotdeauna un semn de rău augur pentru tine și chiar și în noaptea loviturii de stat ai visat pești. Rechini. Simțeai că transpiri și ai înțeles că înfrângerea pescărușului fusese un avertisment, poate că ar fi trebuit să amânați totul cu o săptămână, cu o zi, sau să verificați din nou bombele de sub podeț și să vă asigurați că nu ați comis nicio greșală. Însă, cu o seară în urmă, începuse numărătoarea inversă; la opt dimineața cele două bombe aveau să explodeze, atât bomba din parc, cât și cea de la stadion, iar pădurile de pe dealuri aveau să ia foc exact ca în visul tău; în plus, nici tovarășii responsabili de misiune nu mai puteau fi contactați. Și chiar dacă nu ar fi fost așa, ce ai fi putut să le spui: că visaseși un pescăruș devorat de pești și că pentru tine peștii erau un semn de rău augur? Ar fi răs sau s-ar fi gândit că te-a cuprins panica. Așa că nu ai putut decât să te îmbraci și să pornești. Ți-ai luat slipul, cămașa și pantalonii. Era luna august și imediat ce aveai să ajungi acolo, aveai să îți dai jos cămașa și pantalonii și să rămâi în slip; oricine avea să te vadă avea să se gândească la faptul că erai un ciudat căruia îi plăcea să înoate în zori. Cine merge să omoare un tiran, purtând doar un slip? Te-ai încălțat cu espadrile. Aveai să îți păstrezi pantofii pentru că pietrele erau ascuțite. Sau nu? Mai bine nu, nici pantofii nu aveau să îți fie indispensabili pe acea porțiune de faleză dintre drum și mal deoarece, la scurt timp după aceea, aveai să sari în apă pentru a ajunge la barca cu motor. Ți-ai luat portofelul cu bani și cu actele falsificate, l-ai îndesat apoi în costumul de baie, după care te-ai răzgândit și l-ai scos. Mai bine fără acte: nici reale, nici false. Dacă peștii aveau să captureze pescărușul, nu aveau să îi poată oferi nicio identitate. Și dacă aveau să îl ucidă? Dacă aveau să îl ucidă, pur și simplu ziarele aveau să vorbească despre un cadavru găsit de-a lungul coastei Sounion. Vârsta, aproximativ treizeci de ani. Înălțime, un metru șaptezeci și patru. Greutate, doar șaptezeci de kilograme. Constituție robustă. Păr brunet. Piele foarte albă.

Niciun semn distinctiv cu excepția mustății. Însă mulți bărbați din Grecia aveau mustață.

Te-ai uitat la ceas: era aproape ora șase. În curând, Nicos avea să te cheme claxonând o dată, iar în timp ce așteptai acel claxon, amintirea ultimelor luni te-a copleșit, chinându-te precum o urticarie. În ziua în care ai dezertat pentru a nu mai sluji tiranul, ai mers din casă în casă, căutând pe cineva care să te găzduiască, însă nimeni nu te-a găzduit, nimeni nu te-a ajutat, iar cercul polițiștilor care te urmăreau s-a tot strâns pe măsură ce orele s-au scurs, până când ai ajuns să le simți respirația în ceafă și te-ai întrebat, simțind că voința îți era zdruncinată: „Să suferi și să lupti, pentru cine și de ce?” A fost ziua în care ai înțeles că frica, obediența și supunerea celorlalți aveau să îți aducă pierzania și că, prin urmare, trebuia să părăsești țara, să fugi în căutarea altor case unde să ceri găzduire, ziua în care te-ai îmbarcat de pe aeroportul din Atena cu un pașaport fals și în care ai ajuns în Cipru, doar pentru a fi urmărit și aici de polițiști, pentru a le simți din nou respirația în ceafă și pentru a-ți simți din nou voința zdruncinată și pentru a te întreba: „Să suferi și să lupti, pentru cine și de ce?” A fost ziua în care ai înțeles că nici acolo nu aveai să reușești să obții nimic, că ministrul de Interne, Giorkatzis, te vâna pentru a te preda Juntei¹, așa că ai fost nevoit din nou să fugi și ai îndurat foame și frig, iar noaptea ai dormit într-oocioabă abandonată, iar ziua te-ai hrănit furând roade de pe câmpuri, tot repetându-ți: „Să suferi și să lupti, pentru cine și de ce?” A fost ziua în care destinul te-a condus spre singurul care te putea salva, spre președintele Makarios, care îți oferise un permis pentru a ajunge în Italia, spunând:

— Mergeți la ministrul Giorkatzis, îl va semna.

1. Junta militară din Grecia (1967-1974), regim politic dictatorial condus de Georgios Papadopoulos, care a abolit drepturile civile, a dizolvat partidele politice și a încarcerat, torturat și exilat cetățeni greci pentru convingerile lor politice (n.tr.).

Așa că te-ai dus acolo cu inima bătându-ți de parcă ar fi vrut să îți iasă din piept, intrând în biroul lui cu gândul că ți se întinsese o capcană, pregătit să strigi:

— Bine, arestați-mă! Și așa ce rost are să suferi și să te lupți pentru oameni care nu știu cum să profite de libertate?

Iar el, ridicându-și fața întunecată, încadrată de o barbă precum pana corbului, aproape ca o glugă care ascundea orice în afară de privirea sa înțepătoare, ți-a zâmbit:

— Hm! Tu. Chiar tu, cel pe care încerc să-l prind de luni de zile. Îți dai seama ce riscuri mi-aș asuma ajutându-te?

— Arunci nu mă ajutați, dați-mă pe mâna poliției: și așa ce rost are...

— „Să suferi, să lupți?” Ca să trăiești, băiatul meu! Cei care se resemnează nu trăiesc, ei supraviețuiesc.

După care:

— Ce ai de gând, băiete?

— Un lucru și atât: puțină libertate.

— Știi să tragi, să țintești bine?

— Nu.

— Știi să faci o bombă?

— Nu.

— Ești gata să mori?

— Da.

— Hm! A muri este mai ușor decât să trăiești, însă te voi ajuta.

Și chiar te-a ajutat. Te-a învățat tot ce știi. Dacă nu ar fi fost el, nu ai fi creat niciodată cele două bombe care se aflau acum sub podeț, chiar după curbă. Cinci kile de TNT, un kil și jumătate de plastic și două kile de zahăr.

— Zahăr?

— Da, provoacă o combustie mai rapidă.

Te-ai distrat de parcă ai fi jucat un joc, urmându-i instrucțiunile: „Oare o fi destul de dulce? Să mai adăugăm o linguriță.” Dar acum tremurai la gândul că nu mai era un joc, ci că era

vorba despre uciderea unui om. Nu ai fi crezut niciodată că erai capabil să ucizi un om, nu știai nici măcar cum să ucizi un animal. Sau o furnică, de exemplu. O furnică se urca pe brațul tău. Ai ridicat-o fără să strângi degetele și ai așezat-o pe masă. S-a auzit claxonul.

Te-ai uitat să vezi cât era ceasul, era ora șase, așa că ai coborât scările cu pas hotărât, ai ajuns la Nicos, care te aștepta la volanul taxiului, te-ai așezat pe bancheta din spate ca să lași impresia că erai pasager obișnuit. Nicos era vărul tău și era taximetrist. Îl aleseseși pentru că era vărul tău, deci puteai avea încredere în el și pentru că era taximetrist. Un taxi atrage atenția mai puțin: ce polițist s-ar gândi că doi oameni merg să comită un atentat cu taxiul? În plus, cumpărarea sau închirierea unei mașini costa, iar tu nu aveai bani pentru a cumpăra și nici pentru a închiria o mașină; pentru a avea acei bani ai fi fost nevoit să intri într-un partid, să te supui ideologiilor, legilor sau oportunităților acelui partid: dacă nu faci parte dintr-un partid, dacă nu oferi garanția apartenenței printr-o legitimație, cine te bagă în seamă, cine îți dă fonduri? La Roma, unde te-ai refugiat când ai plecat din Cipru, politrucii îți oferiseră doar vorbe și atât. Doar pomeni. „Tovarășe la stânga, tovarășe la dreapta, trăiască internaționalismul și libertatea”, dar abia dacă ți-au dat o cameră unde să dormi, iar dacă te-au primit în vreo tavernă unde să îți potolești foamea din când în când, nimic mai mult. La un moment dat, ai fost primit de un funcționar socialist, de unul cărui i se putea citi pe chip faptul că se pricepea să avanseze și să îi frece pe cei din jur, și despre care ai fi putut băga mâna în foc că, mai devreme sau mai târziu, avea să devină un lider. Gras ca un porc, privindu-te din spatele ochelarilor săi de miop, ți-a promis marea cu sarea: „Tovarășe la stânga, tovarășe la dreapta, trăiască internaționalismul și libertatea!” Însă ai plecat din Italia cu buzunarele goale și nici după aceea nu a ajuns la tine vreun bănuț. Cât despre compatrioții care s-ar fi cuvenit să te ajute, de exemplu cel care se considera marele lider al stângii

aflați în exil, pe aceștia îi cunoșteai prea bine. Să te compromiți alături de un nebun, care voia să ucidă tiranul împreună cu o mână de alți nebuni? Așa ceva, niciodată! Bineînțeles că aveau să roiască în jurul tău, precum niște lăcuste pe un câmp de porumb dacă atacul avea să îți reușească, aveau să își asume rolurile de complici și de protectori, însă pentru moment nu îți oferiseră nicio lețeaie:

— Bea, băiete, și mult noroc! Ai mâncat aseară? a întrebat Nicos.

— Da, aseară da.

— Unde?

— La un restaurant.

— Ți-ai arătat fața într-un restaurant?!

Ai ridicat din umeri și, în liniște, ai calculat dacă aveai timp să mergi până în Glyfada, să revezi casa cu grădina de portocali și de lămâi. Acolo îți petrecuseși adolescența și tinerețea, acolo locuiau părinții tăi când te-ai întors în Atena și te străduiseși foarte tare să nu te apropii de acel loc.

— Vai de tine dacă cedezi în fața unor asemenea idei romantice! spusese Giorkatzis.

Romantice? Poate că da, dar un om e om și pentru că uneori cedează în fața romantismului.

— Să trecem prin Glyfada! i-ai ordonat lui Nicos.

— Prin Glyfada? Dar e târziu!

— Fă cum îți spun!

Nicos a trecut cu viteză mare pe lângă casa ta, iar tu abia dacă ai apucat să vezi fereastra camerei în care dormea tatăl tău și grădina unde o bătrână îmbrăcată în negru uda trandafirii. Faptul că mama ta nu își pierduse obiceiul de a se trezi în zori pentru a uda trandafirii te-a emoționat, gândul la tatăl tău dormind ți-a făcut inima grea, așa că te-ai întors brusc ca să mai arunci o privire, dar Nicos deja o luase pe o stradă adiacentă și, la scurt timp după aceea, taxiul a ajuns pe drumul care șerpuiește de-a lungul mării. Drumul pe care tiranul îl făcea în fiecare

dimineață, în interiorul unui Lincoln blindat, pe drumul de la reședința lui din Lagonissi spre Atena. În ultimele săptămâni îl parcursesese de zeci de ori, căutând cel mai bun loc unde să așezi bombele, iar prima ta alegere a fost un pod de piatră: ți-ar fi plăcut să îl trăsnești de sus, precum unul dintre fulgerele lui Jupiter, exact ca o pedeapsă divină. În realitate, nu ar fi funcționat, explozivul acționează de jos în sus, astfel ai fost forțat să alegi podețul care se afla după o curbă. Nu chiar un podeț, ci mai degrabă o groapă pătrată și adâncă din beton, acoperită de un strat de asfalt, care avea o grosime de doar cincizeci de centimetri. Distanța de la baza gropii până la stratul de asfalt avea optzeci de centimetri; acel podeț nici măcar nu fusese construit intenționat în acel fel. Plasate în acel loc, bombele aveau să deschidă prăpăstii late de măcar trei sau patru metri, iar forța perturbatoare avea să fie imensă. Singura problemă era să fugi de acolo pe timp de zi. Nu întâmplător Giorkatzis spusese că atentatele se desfășoară pe întuneric, că nimic nu proteja o fugă la fel de bine ca întunericul. Și dacă te vor vedea fugind? Asta este. Oricum ție nu îți plăcea întunericul. Prin întuneric se mișcă liliicii, cârțițele și spionii, nu și cei care luptă pentru libertate. Ai ajuns pe podeț la șapte fără un sfert. Nicos a deschis rapid portbagajul pentru a-ți oferi firul care trebuia conectat la bombe, iar ție ți-a scăpat o înjurătură. Firul era încălzit, devenise un ghem plin de noduri.

— Ce-ai făcut, inconștientule, ce ai meșterit?!

— Eu nu am făcut nimic, eu...

Dar în acel moment nu mai aveai timp să te certai cu el, darămite să mai repari ceva, așa că te-ai dezbrăcat, lăsându-i lui Nicos cămașa și pantalonii, și ai fugit desculț și în slip spre groapă, strângând ghemul acela plin de noduri la piept.

Acum podețul nu mai există. L-au umplut cu pământ pentru că au lărgit drumul și au îndreptat curba: dacă ar fi să te întorci acolo, nici măcar nu ai mai recunoaște locul unde se afla. Dar eu mi-l amintesc bine, l-am văzut când m-ai dus acolo, înainte să dispară; îmi amintesc la fel de bine și ceea ce mi-ai povestit despre acea dimineață: începutul poveștii tale, al tragediei tale, al tuturor lucrurilor. Marea era agitată în acea dimineață, valuri violente se izbeau de-a lungul coastei și era frig. Sau îți era frig din cauza aceluși fir încâlcit? Nu reușeai să te liniștești, nu înțelegeai cum se putuse întâmpla. Poate că Nicos îl trântise în portbagaj, poate că uitase să îl lege, iar mișcărilor taxiului provocaseră acel dezastru. Indiferent de cum aveau să decurgă lucrurile, cei două sute de metri de fir drept se transformaseră într-o încâlceală; de îndată ce reușeai să desfaci un nod, apărea altul; imediat ce îl desfăceai și pe acela, apărea altul... Exasperat, ai tras tare de el. Ai recuperat partea care rămăsese intactă, apoi ai măsurat-o și ți-a scăpat o a doua înjurătură: rămăseseră doar patruzeci de metri, doar o cincime din lungimea necesară! Stâncă aleasă pentru a detona bomba și pentru a evada se afla la două sute de metri distanță. Cum ai fi putut să schimbi planul în acel moment, cum? Aleseseși acea stâncă după nenumărate încercări și pentru că de acolo aveai o vedere de ansamblu perfectă. Ar fi existat un moment în care Lincoln-ul cel negru avea să parcurgă spațiul dintre curbă și podeț, un moment în care capota ar fi fost pe jumătate ascunsă de un indicator rutier și, conform calculelor, chiar în acel moment ar fi trebuit să detonezi bomba. Ca să nu mai spun că, în plus, aceea era o stâncă aflată în apropierea apei, de unde ai fi putut să te arunci repede în mare. Pe de altă parte, acțiunea de la patruzeci de metri însemna să alergi o sută șaiszeci de metri înainte de a ajunge la apă. De asemenea, însemna refacerea calculelor: cum avea să arate totul de la patruzeci de metri? Ai conectat un capăt

al firului la bombe și, ținând capătul opus în mână, te-ai dus să verifici până unde ajungea. La naiba! Ajungea până într-un punct din care drumul nu se mai vedea din cauza unei stânci și, de parcă asta nu ar fi fost suficient, în acel punct ai fi fost complet expus. Ai revăzut etapele planului: cu un fir atât de scurt nu aveai unde să te așezi decât fix lângă drum, la vreo zece metri de pod, riscând să sari și tu în aer. Sinucidere. Și totuși, nu existau alte soluții, iar aceasta îți oferea avantajul de a observa din timp mașina cea neagră. Avantajul? Ce avantaj? Pentru a o vedea clar, trebuia să stai chiar la marginea asfaltului și, de parcă nu ar fi fost suficient, din acel punct niciun calcul nu mai era valabil. Era nevoie de o nouă numărătoare, de noi criterii, de alegerea unui alt moment pentru detonare și ar fi fost vai și amar dacă ai fi greșit chiar și cu o secundă sau cu o fracțiune de secundă; din cauza unei fracțiuni de secundă, ținta ar fi fost ratată. Trebuia deci să te pui pe treabă. Și chiar repede, foarte repede. De obicei, Lincoln-ul negru trecea pe pod la ora opt și era aproape șapte patruzeci și cinci.

Creierul tău a început să lucreze cu rapiditatea unui calculator. Să vedem: mașina se deplasa întotdeauna cu o sută de kilometri la oră, o sută de kilometri sunt o sută de mii de metri, o oră are trei mii șase sute de secunde, o sută de mii împărțit la trei mii șase sute înseamnă aproape douăzeci și șapte, așa că mașina se deplasa douăzeci și șapte de metri în fiecare secundă. La fiecare zecime de secundă, parcurgea doi metri și șaptezeci. Dar cum ai fi putut calcula acea zecime de secundă?

— Cu ajutorul vocii, spusese Giorkatzis. *Kilia ena, kilia dio, kilia tria*¹. O mie unu, o mie doi, o mie trei.

Ei bine, așa aveai să faci. Ai încercat de câteva ori, pentru a stabili pauzele dintre o mie unu și o mie doi, o mie doi și o mie trei, ai aruncat o ultimă privire asupra bombelor, ai conectat firul și totul a fost pregătit. Era șapte și cincizeci și cinci. Încă cinci minute pentru a te relaxa, pentru a te întreba...

1. În greacă, în original (n.tr.).

Omul pe care aveai să îl ucizi peste cinci minute, și cu care, probabil, aveai să fii și tu aruncat în aer, se numea Georgios Papadopoulos. Oare cum arăta văzut de aproape, în carne și oase? Nu îl văzuseși niciodată de aproape, în carne și oase, ci numai în poze. În poze arăta ca un păianjen, era comic: cu mustața aceea mică și insolentă, și cu ochii aceia plini de furie. Însă dictatorii întotdeauna par amuzanți și parcă au mereu ochii plini de furie. Îi țin larg deschiși de parcă ar vrea să sperie copiii: „Dacă nu ascuți de mine, te voi pedepsi!” Odată, uitându-te la fotografia lui, te-ai gândit: mi-ar plăcea să îl privesc în ochi. Dar s-a întâmplat înainte de pregătirea atacului, după aceea nu te-ai mai gândit niciodată la asta. De exemplu, în ultimele două săptămâni, când te aflai pe acea stradă pentru a verifica timpii exacti și ruta, pentru a verifica ora la care pleca de la vila sa din Lagonissi și pentru a verifica viteza cu care mergea mașina lui, dar și numărul de mașini din care era format cortegiul lui, ai fi putut să îți satisfaci acea dorință de a-l privi în ochi. Totuși, de îndată ce Lincoln-ul negru se apropia, te-ai întors cu spatele. Un pic și pentru ca ei să nu te recunoască, este adevărat, dar mai mult decât orice altceva pentru că te supăra ideea de a-l privi în ochi. Dacă privești în ochi un inamic și realizezi că și el e un om, la fel ca tine, în ciuda a tot ceea ce reprezintă, uiți cine este și ce reprezintă; uciderea lui devine dificilă. E mai bine să te păcălești că, în fapt, vei ucide o mașină. Chiar și în timp ce fabricai acele bombe, în timp ce studiai timpii și rutele, în timp ce împărțeau o sută de mii la trei mii șase sute, te gândeai la mașină, nu la omul care se afla în mașină. De fapt, la cei doi oameni pentru că și șoferul se afla la volan. „Pentru Dumnezeu, șoferul! Oare el ce fel de om era? Un parazit sau o ființă nevinovată, un amărât care trebuie să câștige un salariu? Cu siguranță era un parazit; oamenii cumsecade nu devin șoferi pentru tirani. Sau da, poate că o fac?” Nu ar fi trebuit să te gândești la asta, în război nu e bine să te gândești la anumite întrebări. În război tragi, iar cui îi vine rândul, soarta știe. La război, inamicul nu este o persoană, ci este o țintă în care trebuie să tragi și atât;

dacă lângă el se află vreun amărât sau vreun copil, soarta! Soarta? Soarta, pe naiba! E corect oare să lupți împotriva nedreptății cu nedreptate sau împotriva sângelui vărsat cu și mai mult sânge vărsat? Nu, nu e corect. Și dacă stau să mă gândesc bine, nu e corectă nici analogia cu războiul, căci nimic nu este mai stupid sau mai retrograd decât conceptul de război, și oare când ți-a plăcut ție vreodată războiul? Nici măcar nu ai vrut să faci armata și tot amânând-o ai ajuns să porți uniforma de soldat la vârsta de douăzeci și opt de ani; până și mânuirea unei arme îți provoca greață. Și oricum, faptul că te-ai gândit la șofer, ți-a dat un fel de stare de rău, de rușine, a trebuit să depui eforturi ca să îți repeți lucrurile pe care le spuneai camarazilor tăi: violența cere violență, furia celui oprimat împotriva opresorului este legitimă, dacă cineva te ia la palme nu întorci celălalt obraz, ci îi dai și tu o palmă, acest om ne-a ucis libertatea, iar în Grecia antică cei care ucideau tiranii erau onorați cu monumente și cununi de lauri. Până și fraza pe care o memoraseși: „Nu sunt capabil să ucid un om, dar un tiran nu este un om, ci este un tiran”, ți se părea dintr-odată falsă, aproape o minciună. Oare de aceea îți era atât de frig? Prostii, îți era frig pentru că erai dezbrăcat și pentru că era frig.

Te-ai ghemuit între pietre, cu brațele în jurul picioarelor, ca să te încălzești puțin. Chiar atunci sosea cu punctualitate barca cu motor și se îndrepta spre golful stabilit. Totuși, cât de departe era? Oare aveai să reușești să ajungi la ea? Probabil că, în acea dimineață, apa era înghețată; avea să fie greu să plonjezi în apa rece ca gheața, să înoți prin apa rece ca gheața. Sigur că dacă aveai să sari în aer odată cu mașina sau dacă nu aveai să ajungi la timp pe țarm ca să sari în apă, problema aceea nu avea să mai existe. Viața. Ce lucru absurd este viața. Apeși un comutator, faci contactul între polul negativ și polul pozitiv și... Sunetele cortegiului care se apropia au ajuns până la urechile tale. Ai tresărit și ai șoptit cu tristețe:

— Curaj, a sosit clipa.